

ПОВЫШЕНИЕ УЧЕБНОЙ МОТИВАЦИИ ПРИ ИЗУЧЕНИИ КЫРГЫЗСКОГО ЯЗЫКА

Мергенбаева С.Р.¹, Рыспаева Ч.К.²

¹ Аспирант Кыргызской государственной академии физической культуры и спорта им. Б.Турусбекова, г. Бишкек, Кыргызская Республика saltanatmergenbaeva999@gmail.com

² Докторант Кыргызского государственного университета им. И.Арабаева, к.п.н., и.о. доцента, г. Бишкек, Кыргызская Республика cholponram@mail.ru

Аннотация. Проблема повышения мотивации в учении находит своё место в любом предмете. Важным моментом в учебной среде является то, что мотивация- средство повышения эффективности любой учебной деятельности, что находит отражение и в изучении кыргызского языка. Мы же будем рассматриваем различные способы, приёмы и методы как средства повышения учебной мотивации при изучении кыргызского языка. Ссылаясь на собственные цели и потребности студентов, рассматривая мотивацию как элемент предметного мира личности, важно понимать, что преподаватели могут лишь косвенно воздействовать на него, создавать потребности и условия, исходя из интересов. Следовательно, затрагивая эти убеждения, статья выдвигает также такие способы, при помощи которых сами люди, осваивающие язык, самостоятельно могут повышать собственную мотивацию к изучению кыргызского языка для поддержания эффективности обучения, для этого представлены основные правила, с помощью которых можно самостоятельно сформулировать правильно свои цели. Ведь именно правильно сформулированная цель – стержень для дальнейшего поддержания мотивации, а также начальный фундамент в любом освоении дела.

Ключевые слова: мотивация, повышение, учебная деятельность, обучение, изучение, процесс

КЫРГЫЗ ТИЛИН ҮЙРӨТҮҮДӨ ОКУУ МОТИВАЦИЯСЫН ЖОГОРУЛАТУУ

Мергенбаева С.Р.¹, Рыспаева Ч.К.²

¹ Б.Турусбеков ат.Кыргыз мамлекеттик дене тарбия жана спорт академиясынын аспиранты, Бишкек ш., Кыргыз Республикасы saltanatmergenbaeva999@gmail.com

² И.Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин докторанты, п.и.к., доценттин м.а., Бишкек ш., Кыргыз Республикасы, cholponram@mail.ru

Аннотация. Билим алуудагы мотивацияны жогорулатуу маселеси бардык предметтерде маанилүү. Кайсы гана тилди үйрөтүүдө же үйрөнүүдө болбосун ошол тилге болгон кызыгууну, мотивацияны жогорулатуу өзгөчө орунду ээлейт. Окуу чөйрөсүндөгү маанилүү жагдай, үйрөтүп жаткан тилге окуучуларды кызыктырып, шыктандыра билүү мугалимдин бирден бир милдети. Өзүбүздүн тилибизге болгон сүйүү, сый мамилебиз жана аны көптөгөн улуттар сүйлөсө деген максатты коюу менен аракет кылсак жемишин сөзсүз берет. Кыргыз тилин үйрөтүүдө ар кандай жолдорду, ыкмаларды жана методдорду карап чыксак: Окуучулардын өз максаттарына жана керектөөлөрүнө кайрылып, мотивацияны адамдын объективдүү дүйнөсүнүн элементи катары карап, мугалимдер ага кыйыр түрдө гана таасир эте аларын эске алабыз. Өз кызыкчылыктарына жараша ар кандай шарт да

түзүлүүсү обзел. Демек, жогорку ишенимдерге токтолуп, макалада тилди үйрөткөн мугалимдер кыргыз тилин үйрөнүүнүн эффективдүүлүгүн сактап калуу үчүн өз алдынча мотивациясын арттыра ала турган негизги эрежелер көрсөтүлөт. Ал үчүн негизги эрежелери келтирилген, алардын жардамы менен сиз өз алдынча максаттарыңызды туура түзө аласыз. Туура, так коюлган максат гана мотивацияны андан ары колдоонун өзөгү. Мотивация – ар кандай иштин өнүгүүсүндөгү баштапкы пайдубал.

Ачкыч сөздөр: мотивациялоо, жогорулатуу, тарбиялык активдүүлүк, окутуу, окуу, процесс

INCREASING LEARNING MOTIVATION WHEN LEARNING KYRGYZ LANGUAGE

Mergenbaeva S.R.¹, Ryspaeva Ch.K.²

¹ Postgraduate student of Kyrgyz State Academy of Physical Culture and Sports named after B.Turusbekov, Bishkek, Kyrgyz Republic saltanatmergenbaeva999@gmail.com

² graduate student Kyrgyz State University named I. Arabaeva, c. p. s., acting Associate Professor, Bishkek, Kyrgyz Republic cholponram@mail.ru

Annotation. The problem of increasing motivation in learning finds its place in any subject. An important point in the learning environment is that motivation is a means of increasing the effectiveness of any learning activity, which is also reflected in the study of the Kyrgyz language. We will consider various ways, techniques and methods as a means of increasing educational motivation when learning Kyrgyz language. Turning to the students' own goals and needs, considering motivation as an element of the objective world of the individual, it is important to understand that teachers can only indirectly influence it, create needs and conditions based on interests. Therefore, touching on these beliefs, the article also puts forward such ways in which the people themselves, who learn the language, can independently increase their own motivation to learn Kyrgyz to maintain the effectiveness of learning, for this, the basic rules are presented, with the help of which you can independently formulate your goals correctly. After all, it is precisely the correctly formulated goal that is the core for further maintaining motivation, as well as the initial foundation in any development of the business.

Key words: motivation, improvement, educational activity, training, study, process.

Киришүү

Кыргыз тилин үйрөтүүдөгү ишиңиз опурталдуу жемишин беришин кааласаңыз жеке мотивацияны күчөтүү анын үстүнөн тынымсыз иштөө керек. Шыктануу, аракетке түрткү, мотив – мотивациянын бардыгы мына ушунда.

Ч.Рыспаева белгилегендей, мамлекеттин жана ар кайсы мамлекеттердин билим берүү тутумунун алдында инсандык даярдыкты, тагыраак айтканда коомдук тажрыйбаны өздөштүрүү каалоосун, умтулуусун, өмүр бою үйрөнүү жөндөмүн калыптандыруу милдети турат. Мындай даярдык баланын мектепте билим алуу мезгилинде анын билим берүү ишмердүүлүгүнүн процессинде калыптанышы керек, ал мугалимдин позитивдүү, дем берүүчү позитивдүү мотивациясына негизделет [2].

Чындыгында, тил-байланыш катыштын гана куралы эмес, андай болсо, кыргыз тилин өнүктүрүү республикабызда жашаган турдүү улуттардын өкүлдөрүнүн карым-

катышынын гана куралы катары болуусуна камылга көрүү жетишсиз. Ал аркылуу кыргыз мамлекетинин аброюн көтөрүү, бүгүнкү дүйнөлөшүү кезинде кыргыз тили аркылуу кыргыз улутун сактап калуу жана ошондой улуу вазийпаны аркалаган улутман уул-кыздарды азыртадан тарбиялоо болуп саналат. Максатыбыз канчалык так болсо мотивация дагы ошого жараша жандана берчү кубулуш.

Тажрыйбага таянсак, мугалим-окуучунун мотивациялык чөйрөсүнүн баш аламан калыптанышы менен, алардын көбүндө натыйжалуу окуу үчүн зарыл болгон мотивдер түзүлбөйт. Анткени мотивациясы жок мугалим окуучуларына мотивация бере албайт. Өзүндө эмне болсо ошону менен адам бөлүшө алат эмеспи. Демек, мектеп жана мугалимдер окуучулардын иш-аракетинин мотивациялык чөйрөсүн калыптандыруу процессин өз көзөмөлүнө алышы керек [8].

Заманбап мектептин мугалими класста окуу процессин мүмкүн болушунча мыкты уюштуруу үчүн окуу иш-аракетинин мотивдерин классификациялоо жөнүндө маалыматка ээ болушу керек. Мындан тышкары, мугалим ар бир окуучунун мектептеги мотивациясынын деңгээлин аныктоо үчүн диагностика жүргүзүүсү керек [2].

Кыргыз тилин үйрөнүүдө окуу мотивациясын жогорулатууга жардам берүүнүн бир катар жолдору

Окуу мотивациясы – бул инсандын окуунун өзүнчө предметине да, бүткүл билим берүү процессине да болгон мамилесин өзгөртүүнүн кыйла татаал жана бир беткей эмес процесси. Ошол эле учурда окууга болгон мотивация инсандын өзгөчөлүктөрүнөн жана индивиддин социалдык ролдоруна көз каранды [4].

Окуу мотивациясы – окуудагы жетишкендиктерге стимул болот.

Мотивацияны акырындан калыптандыруу керек. Кээде мотивацияны калыптандыруу үчүн конкреттүү максат коюу жетиштүү. Мисалы үчүн кээ бири кыргыз тилин эмне үчүн окуп жатканын такыр билбейт. Мугалимдер окуучунун тил үйрөнүүдөгү максатын аныктап, көрсөтүп, берүүгө ынтызар болушу керек. Адамдын максаты гана күчтүү стимул боло алат, ал келечекте аталган тилди үйрөнүүдө мотивацияны гана жогорулатат. Окуу мотивациясын жогорулатууга жардам берүүнүн негизги жолдорун карап чыгуудан мурун, биз адегенде өз максатыңызды туура түзө турган эрежелер менен көрсөтмөлөрдү беребиз. Так аныкталган максат аркылуу сиз өзүңүздүн мотивацияңызды андан ары жогорулатып, сактап кала аласыз. Бул нускаманы кыргыз тили окутуучулары да өзүнүн студенттерине бере алышат.

Эреже №1 – Позитивдүү максатты түзүңүз

Максат сиз каалабаган нерсе эмес, сиз каалаган нерсе болушу керек. Бул эмне үчүн керек!?

Анткени сиздин бардык көңүлүңүз максатыңыз кайсы тарапта болсо ошол тарапка бурулат. Жана өзүңүз ойлонуп көрүңүз, мисалы, сиздин максатыңыз терс коюлса, ошого жараша сиздин бардык көңүлүңүз терс жакка бурулат. Мисалы, кыргыздар менен кыргызча сүйлөшөм деген коркуудан арылуу – терс максат. Анткени сен каалабаган нерсени ойлойсуң. Тилди алып жүрүүчүнүн алдында өзүңүздү уят кылгыңыз келбейт, туура эмес айтуудан коркосуз. Максатыңызды кайтадан коюңуз:

- Таанышыңыз менен машыгыңыз
- Күзгүдөгү чагылуунду карап, өзүң менен кыргызча сүйлөш
- Кыргыз тилинде сүйлөгөн адам менен баарлашып көрүңүз.

Максаттар маселелүү мүнөзгө ээ экенин эске алыңыз.

Эреже №2 – Ачык-айкын жана конкреттүүлүктүн болуусу

Сиздин максат так жана ачык-айкын коюлушу керек. Англис тилин үйрөнүү – максаты бүдөмүк жана так эмес. Ойлоп көрсөң, эне тилинде сүйлөгөндөрдүн өздөрү жана ар кандай адамдар өз эне тилин 100% билишпейт. Эми бул мисалды карап көрөлү: максат – “кыргыз тасмаларын угуп, түшүнүүнү үйрөнүү” (эгер сиз башталгыч деңгээлде болсонуз), же “оозеки сүйлөшүүңүздү ортодон жогору деңгээлге чейин жакшыртуу”. Бул сунушталган максаттар “конкреттүү”, алар адам эмнени каалаарын көрсөтөт. Бирок ошол эле учурда максаттар так планды түзгөн субмаксаттарга бөлүнөт. Ушундан улам жогоруда айтылган максаттар чындыгында толук коюлбаганы айдан ачык. Алар убакыт аралыгы менен субмаксаттарга ээ болушу керек. Кандайдыр бир көндүмдү же жөндөмдү өздөштүрүүдө мотивация маселеси келип чыгат. Мотивацияны көптөр аракет кылуу каалоосу катары аныкташат, бирок мотивациянын милдети алда канча теренирээк. Бүгүнкү күндө кыргыз тилин үйрөнүү биздин республикада кесиптик ишмердиктин маанилүү элементи экендигине негизденет. Ааламдык өнүгүүнүн жалпы жолу билим берүү системасын түп-тамырынан бери өзгөртүү зарылчылыгы менен б.а. маданий өз ара аракеттенүүнүн деңгээлинде аныкталат. Билим алууга гуманисттик мамилени колдоо менен мотивация маселеси, аны калыптандыруу, сактоо жана көбөйтүү жолдору барган сайын курч бойдон калууда. Анткени, кыргыз тилин үйрөнүүгө жакшы мотивация – тилди ийгиликтүү өздөштүрүүнүн ачыкчы. “Максат” мотивацияны калыптандырууга, сактоого жана жогорулатууга жардам берет. “Максат” – өз максатын ишке ашыруу үчүн, аны туура коюу керек, ошондуктан негизги эрежелер берилген, анын жардамы менен так жана конкреттүү максат түзүлөт. Темп, каалоо жана энтузиазм болгондо үйрөнүү оңой. Андай эч нерсе жок болгондо кыйыныраак болот, бирок мотивациянын жоктугуна карабастан, кандай гана жагдай болбосун каалаган максатка жетүү мүмкүн экенин унутпаңыз.

АДАБИЯТТАР:

1. **Липина А.Б.** «Педагогические методы и приёмы мотивации учащихся» 2012 г.
2. **Рыспаева Ч.К.** Теоретические основы формирования профессиональной мотивации будущего учителя/ Ч.К.Рыспаева // Наука и инновационные технологии. -2021.- №1(18)-С.194-199
3. **Рыспаева Ч. К.** Связь психолого-педагогического сопровождения и информационных технологий в диагностике учебной мотивации/ Ч.К.Рыспаева // Наука и инновационные технологии. – 2018.- №4/ (9). - С.213-217
4. **Макаренко А.С.** 6 методов воспитания *skoroshkola.ru*
5. **Рыспаева Ч. К.** Учебная мотивация студентов как психолого- педагогическая проблема/ Ч.К.Рыспаева // Наука и инновационные технологии. – 2020. №2 (15). - С.165-173
6. **Ильин, Е.Л.** Мотивация и мотивы / ЕЛ. Ильин. - СШ. : Питер, 2011. - 512 с.
7. **Зимняя, И.А.** Ключевые компетенции – новая парадигма результата современного образования [Текст] / И.А. Зимняя. // Интернет-журнал «Эйдос». – 2016 –129с.
8. **Рыспаева Ч.К.** Факторы формирования мотивации учебной деятельности у младших школьников //Международный академический журнал “Web of Scholar”, №6(15), Киев, 2017,-С.71-74